

вания в моделировании процессов влияния физических воздействий на биологический объект.

Ключевые слова: растительная продукция с сочными тканями, хранение, аэроионы, сокращение потерь, биопотенциалы, режимы обработки.

MODE OF ELECTROMAGNETIC TREATMENT OF BIOLOGICAL OBJECTS

An expression that makes it possible to predict the effectiveness of treatment depending on the mode of processing in the electromagnetic field: the duration, intensity and frequency electromagnetic fields, and properties of the object processing.

The expressions that allow you to optimize treatment regimes depending on the planned performance and processing properties of the object processing.

Methodical principles set out in the work, suitable for use in modeling processes influence of physical factors on biological objects.

Key words: vegetative production with juicy fabrics, air, ion, treatment, storage, abridgement of waste, biopotentials, modes of processing.

УДК 620.92

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОБГРУНТУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНИХ РЕЖИМІВ РОБОТИ ФОТОБІОРЕАКТОРА ДЛЯ КУЛЬТИВУВАННЯ МІКРОВОДОРОСТЕЙ*

С.О. Тарнавський, наук. співр.
ННЦ «ІМЕСГ»

Приведено дані експериментальних досліджень по культивуванню мікрроводорості у фотобіореакторі, в якому застосовано принцип розширювання суспензії на вертикальних підстилаючих поверхнях.

Ключові слова: фотобіореактор, процес культивування мікрроводоростей, приріст.

Проблема. Останнім часом у світі постала проблема обмеження запасів викопного палива – вугілля, нафти, газу. Підвищення попиту на

---

* Науковий керівник – д.т.н., проф. О.І. Адаменко

© С.О. Тарнавський.

Механізація та електрифікація сільського господарства. Вип. 97. 2013.

ці види палива рано чи пізно призведе до енергетичної кризи. До того ж спалювання викопного палива призводить до викидів вуглекислого газу (CO_2), накопичення якого веде до глобального потепління. Тому гостро постала проблема пошуку нових джерел енергії. Спроба часткової заміни викопних палив енергетичними культурами призводить до заняття великих площ землі і виснажування родючих ґрунтів. Найбільш ефективною енергетичною культурою, яка має великий потенціал з точки зору виробітку енергії, являються мікродорості. Вони є ефективними утилізаторами вуглекислоти і разом із цим дають можливість отримати в 15 – 100 разів більше сировини для виробництва альтернативних видів палива з гектара, ніж ріпак, пальмова олія чи соя. Для культивування мікродорості не потребують орних земель, їх швидкість росту в 20 – 30 разів більша, ніж сільськогосподарських рослин (деякі види мікродоростей можуть подвоювати свою масу декілька разів на добу). Зростаючі потреби в біомасі і її складових призвели до розробки технологій культивування мікродоростей у фотобіореакторах, які забезпечують контрольовані умови, що дає можливість з високою точністю реалізувати весь процес виробництва її біомаси із заданим біохімічним складом. Розвиток біотехнологічних методів промислового виробництва біомаси мікродоростей стримується через недосконалість промислових фотобіореакторів, які не забезпечують технологічні вимоги і не реалізують високі продукційні можливості мікродоростей. Тому актуальною науково-прикладною задачею є розробка нових фотобіореакторів для культивування мікродоростей з максимально ефективним використанням світла та високими масообмінними характеристиками.

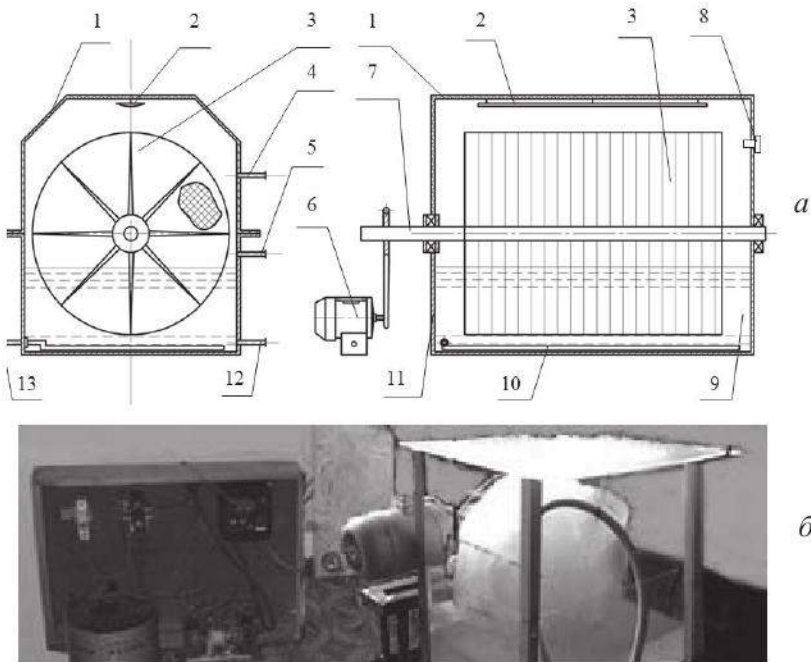
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Промислове культивування мікродоростей здійснюють у відкритих і закритих (фотобіореактори) системах.

Використання відкритих установок для вирощування мікродоростей раціонально лише тоді, коли є умови для термінового використання отриманої біомаси. Крім того відкриті установки мають ряд недоліків, таких як випаровування суспензії і її забруднення мікроорганізмами, тому експлуатація цих систем допускається в екологічно чистих регіонах, де протягом року забезпечуються оптимальні умови культивування (хімічний склад води та її величина рН, тривалість світлового дня, рівень сонячної радіації та інші фактори). Фотобіореактори закритого типу створені в результаті роботи по усуненню недоліків, які характерні для відкритих систем культивування. Такі фото-

біореактори дають можливість контролювати значно більшу кількість технологічних параметрів культивування. За даними досліджень, нині найпоширенішими видами установок, які використовуються для промислового культивування мікробіодоростей, являються фотобіореактори зрощувального, трубчатого і площинного типу. Проведені дослідження [1] показують, що найбільший вплив на показник приросту мікробіодоростей у фотобіореакторах мають освітлення суспензії, температура, склад CO_2 і кислотність живильного середовища. Водночас у публікаціях [2, 3, 4] приводяться результати лише показника приросту без досліджень впливу основних факторів або беруться до уваги лише показник освітлення чи температури.

Мета дослідження – вивчити вплив основних штучних факторів фотобіореактора на показник приросту мікробіодорості.

Результати досліджень. Для проведення експериментальних досліджень процесу культивування мікробіодоростей була створена фізична модель фотобіореактора (рис.1).

Рис. 1. Фізична модель фотобіореактора для культивування мікробіодоростей (а – конструктивно – технологічна схема; б – за-

гальний вигляд): 1 – світлопрозора кришка із вмонтованими світлодіодами; 2 – пристрій додаткового зрошення; 3 – сітчастий барабан; 4 – патрубок для виведення кисню; 5 – завантажувальний патрубок; 6 – електричний двигун; 7 – вал; 8 – посадочне гніздо; 9 – суспензія; 10 – перфорована трубка; 11 – ємність фотобіореактора; 12 – патрубок відбору суспензії; 13 – патрубок подачі газоповітряної суміші

При плануванні експериментальних досліджень використана матриця оптимального плану Бокса (B_4) для чотирифакторного експерименту [5]. В якості критерію оптимізації було прийнято показник приросту – P , г/л·доба. Інтервали і рівні варіювання факторів вибрані на основі аналізу теоретичних і експериментальних даних попередньо проведених досліджень і приведені у таблиці. В результаті проведення експериментальних досліджень отримано дані показника приросту мікроводорості *Spirulina* від дії досліджуваних факторів.

Таблиця. Рівні та інтервали варіювання факторів при проведенні досліджень по культивуванні мікроводоростей

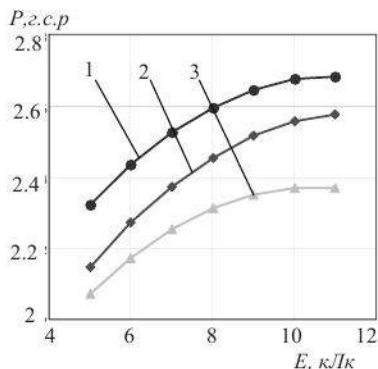
Рівні і інтервали варіювання	Кодоване значення	Фактори і їх позначення			
		Освітлення суспензії E , клк	Температура суспензії T , $^{\circ}C$	Кислотність суспензії рН, в/о	Вміст CO_2 у газоповітряній суміші co_2 , %
Верхній рівень	+1	15	32	10,5	4
Основний рівень	0	10	30	10	2
Нижній рівень	-1	5	28	9,5	0
Інтервал варіювання		5	2	0,5	2

Результати експериментальних досліджень оброблялися за стандартними методиками за допомогою програм MathCad 13, STAT.EXE, RegMod.exe. В результаті проведених розрахунків отримано рівняння регресії, що описує технологічний процес культивування мікроводоростей у фотобіореакторі із розшаруванням суспензії:

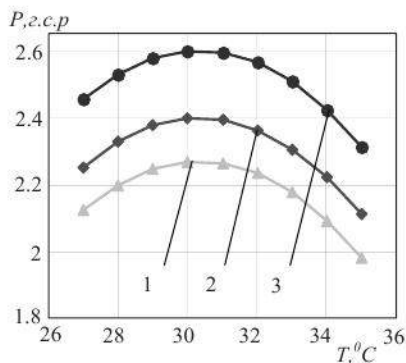
$$C = -114,371 + 0,824 \cdot t + 20,952 \cdot ph + 0,096 \cdot co_2 - 0,01 \cdot e^2 - \\ - 0,002 \cdot e \cdot t + 0,031 \cdot e \cdot ph - 0,013 \cdot t^2 - 1,066 \cdot ph^2 - 0,022 \cdot co_2^2$$

Результати досліджень представлені графічними залежностями приросту мікрородорості Р від освітлення Е, температури суспензії Т, кислотності рН та концентрації вуглекислоти CO₂, (рис. 2 - рис. 4).

Із аналізу рис. 2 і 3 випливає, що при підвищенні освітленості до 11 клк і температури суспензії до 31⁰С можна досягти приросту 2,6 г с.р (сухої речовини). Також максимальний приріст спостерігається при показнику кислотності рН=10. При збільшенні температури до 35⁰С і підвищенні кислотності до показника рН=10,5 спостерігається різкий спад значення приросту.

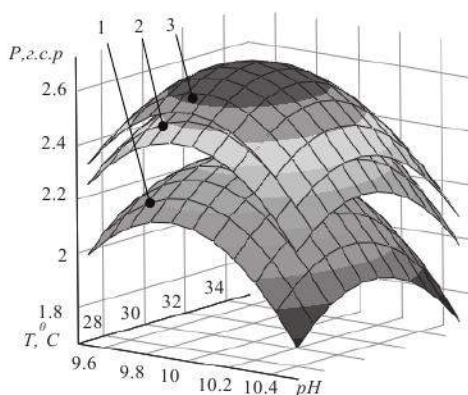

Рис. 2. Залежність приросту Р від освітлення Е при температурі: 1 – Т=31⁰С; 2 – Т=27⁰С; 3 – Т=35⁰С

Рис. 3. Залежність приросту Р від температури Т при кислотності: 1 – рН=10,5; 2 – рН=9,5; 3 – рН=10

Аналіз поверхонь відгуку, представлених на рис. 4, дає можливість зробити висновок про те, що при збільшенні освітлення до 11 клк, стабілізації показника кислотності в межах рН = 9,9...10,1 і температури в межах 30,5...31,5⁰С спостерігається підвищення значення приросту. Подальше зростання освітлення призводить до зменшення приросту, що пов'язано з пригніченням фотосинтетичного апарата клітин мікрородорості.

Рис. 4. Поверхня відгуку приросту P від кислотності pH і температури T при освітленості: 1 – $E=5$ кЛк; 2 – $E=8$ кЛк; 3 – $E=11$ кЛк

Висновки. Визначено вплив штучних факторів на показник приросту мікрободоростей у фотобіореакторі із розшаруванням суспензії. З аналізу побудованих графічних залежностей випливає необхідність стабілізації факторів впливу на оптимальних значеннях для отримання максимального приросту мікрободоростей.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *А.А. Штоль, Е.С. Мельников, Б.Г. Ковров.* Расчет и конструирование культиваторов для одноклеточных водорослей. – Красноярск: Красноярск. кн. изд-во, 1976. – 96 с.
2. *О.І. Адаменко, І.М. Голодний.* Технічні засоби для масового вирощування одноклітинних водоростей. Вісник аграрної науки. –1996. –№2. –С.65–71.
3. *Р.П. Тренкеншу, А.Б. Боровков, А.С. Лелеков.* Унифицированная лабораторная установка для исследования низших фототрофов. – Севастополь:ОЦ НАНУ, 2009. – 40 с.
4. *Аманов Ч.А.* Температурный и радиационный режим промышленных фотореакторов по производству хлореллы. – Ашхабат: «Ылым», 1989. – 308 с.
5. *Мельников С.В.* Планирование эксперимента в исследованиях сельскохозяйственных процессов. / С.В. Мельников, В.Р. Алешкин, П.М. Рощин. — 2-е изд., перераб. и доп. — Л.: Колос. Ленингр. отд-ние, 1980. – 168 с., ил.

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЦИОНАЛЬНЫХ РЕЖИМОВ РАБОТЫ ФОТОБИОРЕАКТОРА ДЛЯ КУЛЬТИВИРОВАНИЯ МИКРОВОДОРОСЛЕЙ

Приведены данные экспериментальных исследований по культивированию микроводорослей в фотобиореакторе, в котором применяется принцип расслоения суспензии на вертикальных подстилающих поверхностях.

Ключевые слова: фотобиореактор, процесс культивирования микроводорослей, простота.

EXPERIMENTAL VALIDATION OF RATIONAL MODES OF OPERATION PHOTOBIOREACTOR FOR MICROALGAE CULTIVATION

The data of experimental research on cultivation of microalgae in photobioreactor in which the principle of suspension separation on the underlying surfaces is applied are presented.

Key words: photobioreactor, process of microalgae cultivation, growth rate

УДК 621.548, 631.311.24

СВІТЛОДІОДНЕ ОСВІТЛЕННЯ ГОСПОДАРЧИХ ДВОРІВ З ЖИВЛЕННЯМ ВІД ВІТРОЕЛЕКТРИЧНОЇ СТАНЦІЇ

Д.В. Тимошук, мол. наук. співр.
ННЦ «ІМЕСГ»

Проведено порівняльний аналіз системи освітлення на світлодіодах і традиційних систем освітлення господарчих площадок з використанням ламп розжарювання та люмінесцентних ламп. Показано переваги світлодіодного обладнання, зокрема при живленні від автономної вітроелектричної станції.

Ключові слова: світлодіод, вітроелектрична установка, джерело світла, зовнішнє освітлення.

Проблема. На фоні загострення енергетичної кризи продовжують широко застосовуватись для освітлення господарчих об'єктів енергоємні системи освітлення на базі ламп розжарювання та люмінесцентних ламп. Впровадження ж високоекономічних систем освітлення на

Науковий керівник – к.т.н. В.І. Жоров.

© Д.В. Тимошук.

Механізація та електрифікація сільського господарства. Вип. 97. 2013.